

PREHİSTORYA'YA GİRİŞ

Prehistorya'nın Tanımı:

Prehistorya: Homo genusunun dünya üzerinde ilk kez insanlaşma sürecine girmesinden, bir başka deyişle insan olma özellikleri kazanmasından başlayarak, avcı-toplayıcılıktan yerleşik hayata geçmesiyle, yani toplum olma özelliğine kavuşma süresinin başlamasına kadar geçen süre içindeki insan ve onun yaşam biçimine ilişkin bütün kalıntıları ve kültürlerin içinde geliştiği doğal çevreyi araştırma ve kazılar yoluyla inceleyen bir bilim dalıdır.

Prehistorya, ilgili bulunduğu çağlara ait insanların, başta yontulabilir taş olmak üzere kemik ve odundan yaptıkları araç-gereç ve silahlarını; konaklama yerleri ve yerleşim biçimlerini; besin ve beslenme modellerini; avlanma tekniklerini; din ve inanç sistemlerini; teknolojik düzeylerini; giyim ve süslenme biçimlerini; sanatlarını; özetle tüm maddi ve manevi yaşamlarını; içinde yaşadıkları ortamı ve bu ortamla olan ilişkilerini inceleyen disiplinler arası bir bilimdir.

Alet Üretimine geçiş:

İnsanlaşma sürecine girişin en büyük özelliği alet üretimidir. Alet üretiminin ya da yapımının insanı hayvandan ayıran ölçütlerden biri olduğunu vurgulamak için “Homo faber” (alet yapan insan) deyimini kullanılmıştır. Çünkü aleti yapmak ve kullanmak farklı iki ölçütü oluşturmaktadır. Şöyleki, büyük maymunların, özellikle şempanzelerin herhangi bir nesneyi alıp, onu bir amaç için kullandıkları bilinmektedir.

Bazı gözlem ve kazanılan deneyimler sonucunda, örneğin şempanzeler tarafından gerçekleştirilen küçük değişiklikler- bir dalın yapraklarının temizlenmesi gibi- bir yana bırakılacak olursa, gerçek anlamda alet yapımı insana özgü bir uğraşıdır. Bu bağlamda endüstri ve alet kavramlarına değinmek gerekir.

Yontmataş kültürleri açısından “endüstri” paleolitik insanın taş, kemik ve odundan yonttuğu düzeltili ya da düzeltisiz yonga ve dilgileri, aletleri, doğal biçimlerinden yararlanarak kullandığı nesnelere, vurgaç, yumru, çekirdek, işlik yeri artıklarını ve

döküntüleri; bir başka deyişle çeşitli kültür tabakalarından ele geçen tüm verileri kapsayan bir topluluktur.

Tanımdan da görüleceği gibi, aslında alet, endüstriyi oluşturan temel öğelerden biridir. Ancak diğer öğeler içinde seçkin bir yeri vardır.

Yazısız çağları kapsayan Paleolitikte maddi izlerin ve insan uğraşısının yorumunda en güvenilir ve kalıcı belge taşın şekillendirilmiş aletlerdir. Bu insan grubunun kullandığı aletler, o grubun gelişme süreci ile bireylerin düşünsel yapısını kuşku götürmez bir biçimde ortaya koymakta ve olaylara ulaşmanın en güvenilir aracı olarak bilinmektedir.

Toplumsal bir ürün olan alet, paleolitik açıdan belirli bir ya da birden fazla işlevsel amaca yönelik olarak taş, kemik ve odundan değişik yöntemlerle şekillendirilmiş ve işlenmiş parçalardır.

Hayvanların doğa içindeki ilksel gereksinimlerini karşılayabilecek organları vardır, oysa insan bu organlardan yoksundur. Yani herhangi bir çevrede, hiçbir donanım olmaksızın yaşamlarını sürdürebilecek kadar gelişkin bir vücut yapısına sahip değildirler. Ancak buna karşın, çok karmaşık bir sinir sistemini oluşturan büyük ve kapsamlı bir beyin yapıları vardır.

Diğer hayvanların beden donatımı yerine geçecek olan bu beyin ve onun sinir sistemine yaptığı uyarı sonucunda, insanın ellerine olan egemenliği ve el ile göz arasındaki ince işbirliği alet yapımında değişmez bir etmeni oluşturmuştur.

İnsanlar ve gelişim çizgimizin başındaki atalarımız iki gözle tek bir resim görürler, oysa öbür memeliler iki resim görürler. İki gözün algıladığı görüntüleri birleştiren odak gereği, kas duyuları nesnelere yakın ve düz göreceğimiz yerde gerçek somut nesnelere görmemizi; uzaklık, yakınlık ve derinlik yargısını sağlar. Bu yetenek olmasaydı, alet yapımı için el ve parmakların becerisi yetersiz kalırdı.

İnsanın en kaba taş aletten, depremyazar gibi en duyarlısına kadar türlü aletlerin yapılmasına olanak sağlayan özelliği, kusursuz uyumlu, ama bilinçaltına yerleşmiş el ve göz işbirliğidir. Böylesine bir işbirliği, sinir sisteminin çok nazik dengesi ve büyük beyindeki yolların çetrefilli bağıntısı sonucu oluşur.

İnsanlığın ilk zamanlarında en ilkel gereksinimlerine yanıt veren sade aletlerin, zaman akımı içinde daha iyiye ve karmaşığa doğru gelişmesi ve uzmanlaşması da tamamen kültürel bir birikimin sonucudur ve öğreti yoluyla kuşaktan kuşağa geçerek evrimlenir. Her ne kadar insanlık çok kısa bir zamanda alet yapan bir soy haline geldiyse de, aletler uzun süre tekdüze bir yapı içinde kalmıştır.

En basit bir alet bile uzun deneyim, yanılma, başarısızlık, gözlem, akılda tutma ve akılda tutulan bazı izlenimlerin birleştirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak bilgi birikimi doyum noktasına ulaşıldıktan sonradır ki, aletlerdeki çeşitlilik ve uzmanlaşma yani evrimlenme hızlanmış ve daha küçük zaman dilimleri içinde gittikçe artan bir biçimde teknolojik gelişme kaydedilmiştir.

Hiç kuşkusuz ki, bu evrimlenme hızında rol oynayan etmenlerden biri de insanın ürettiği aletlerin bedenden bağımsız olmaları ve zaman akımı içinde “alet yapan aletlerin” geliştirilmesidir. Böylece aletler daha uygun ve daha kullanışlı bir şekilde dönüştürülmeye elverişlidirler.